

संस्कृत/Sanskrit VSSB/24/10-1	वेद भूषण पञ्चम वर्ष / Veda Bhushan Fifth Year कक्षा - 10वीं/पूर्व मध्यमा - II/Class 10 <sup>th</sup> /Purv Madhyama-II	Model Paper - A
----------------------------------	---	-----------------

**आदर्श प्रश्नपत्र / Model Que. Paper : I/24-25/ संस्कृत /  
वेद भूषण पञ्चम-वर्ष / Veda Bhushan Fifth Year/  
कक्षा 10वीं / पूर्व मध्यमा - II/ Class 10<sup>th</sup> / Purv Madhyama - II  
वर्ष / Year 2024-25  
विषय - संस्कृतम्**

समय:- 3 होरा:

पूर्णाङ्कः:- 100

सामान्यनिर्देशाः-

- कृपया सम्यक्तया परीक्षणं कुर्वन्तु यत् अस्मिन् प्रश्नपत्रे 13 पृष्ठानि तथा च 13 प्रमुखाः प्रश्नाः सन्ति।
- अस्य प्रश्नपत्रस्य पठनाय 15 निमेषः निर्धारिताः सन्ति। अस्मिन् अवधौ केवलं प्रश्नपत्रं पठनीयं किमपि उत्तरं न लेखनीयम्।
- अस्मिन् प्रश्नपत्रे चत्वारः खण्डाः सन्ति-
 

क.	खण्डः	अपठितावबोधनम्	20 अङ्काः
ख.	खण्डः	रचनात्मककार्यम्	15 अङ्काः
ग.	खण्डः	अनुप्रयुक्तव्याकरणम्	25 अङ्काः
घ.	खण्डः	पठितावबोधनम्	40 अङ्काः
- सर्वेषां प्रश्नानामुत्तराणि संस्कृतेन लेखनीयानि।
- प्रश्नानां निर्देशाः ध्यानेन अवश्यं पठनीयाः।

**क खण्डः**

**(अपठितावबोधनम्- 20 अङ्काः)**

- अधोलिखितम् अपठितगद्यांशं पठित्वा प्रदत्तप्रश्नानामुत्तराणि पूर्णवाक्येन लिखत -

एकस्मिन् वृक्षे हंसकाकौ निवासं कृतवन्तौ। हंसकाकौ मित्रे आस्ताम्। काकः हंसस्य सौन्दर्येण अतीव असूयालुः आसीत्। हंसः परोपकारी दयालुः शान्तः धर्मिष्ठः सदा प्रसन्नः नीतिमान् च आसीत्। एकदा ग्रीष्मे परिश्रान्तः कश्चन पथिकः समीपे धनुर्बाणं निधाय प्रसुप्तः। क्षणान्तरे तस्य मुखात् वृक्षच्छाया अपगता। पथिकस्य मुखम् आतपेन तप्तम् अवलोक्य वृक्षस्थितेन हंसेन पक्षौ प्रसारितौ। लब्धनिद्रासुखेन पथिकेन मुखम् उद्धाटितम्। काकः सर्वं दृष्ट्वा वृक्षे अतिष्ठत्। परसुखम् असहिष्णुः काकः तस्य मुखे पूरीषोत्सर्गं कृत्वा पलायितः। पथिकेन उपरि निरीक्षितम्। सः हंसम् अपश्यत्। पुरीषोत्सर्गं हंसः एव कृतवान् इति मत्वा पथिकः बाणेन धर्मिष्ठं हंसम् अमारयत्। सत्यम् एव उक्तम् – त्यज दुर्जनसंसर्गम् इति।

संस्कृत/Sanskrit VSSB/24/10-1	वेद भूषण पञ्चम वर्ष / Veda Bhushan Fifth Year कक्षा - 10वीं/पूर्व मध्यमा - II/Class 10 <sup>th</sup> /Purv Madhyama-II	Model Paper - A
----------------------------------	---	-----------------

(अ) एकपदेन उत्तरत -

1 × 5 = 5

अ. कौ मित्रे आस्ताम् ?

-----  
-----

आ. कः असूयालुः आसीत् ?

-----  
-----

इ. पथिकः समीपे किं निधाय प्रसुप्तः ?

-----  
-----

ई. पथिकेन कुत्र निरीक्षितम्।

-----  
-----

उ. वृक्षे कौ निवासं कृतवन्तौ ?

-----  
-----

(आ) पूर्णवाक्येन उत्तरत -

2 × 5 = 10

अ. हंसः कीदृशः आसीत् ?

-----  
-----

संस्कृत/Sanskrit VSSB/24/10-1	वेद भूषण पञ्चम वर्ष / Veda Bhushan Fifth Year कक्षा - 10वीं/पूर्व मध्यमा - II/Class 10 <sup>th</sup> /Purv Madhyama-II	Model Paper - A
----------------------------------	---	-----------------

आ. परसुखम् असहिष्णुः काकः किं कृत्वा पलायितः ?

---



---

इ. किम् अवलोक्य वृक्षस्थितेन हंसेन पक्षौ प्रसारितौ ?

---



---

ई. सत्यम् किम् उक्तम् ?

---



---

उ. किमर्थं पथिकेन मुखम् उद्धाटितम् ?

---



---

(इ) अस्य अनुच्छेदस्य कृते उपयुक्तं शीर्षकं संस्कृतेन लिखत। (द्वित्रिशब्दात्मक-वाक्यम्) 1

---



---

(ई) निर्देशानुसारं उत्तरत। (केचन चत्वारः) 1 × 4 = 4

अ. 'हंसस्य सौन्दर्येण काकः अतीव असूयालुः आसीत्' अस्मिन् वाक्ये 'आसीत्' इति क्रियापदस्य कर्तृपदं किम् ?

- |               |             |
|---------------|-------------|
| क) सौन्दर्येण | ख) काकः     |
| ग) अतीव       | घ) असूयालुः |

---



---

संस्कृत/Sanskrit VSSB/24/10-1	वेद भूषण पञ्चम वर्ष / Veda Bhushan Fifth Year कक्षा - 10वीं/पूर्व मध्यमा - II/Class 10 <sup>th</sup> /Purv Madhyama-II	Model Paper - A
----------------------------------	---	-----------------

आ. 'पथिकः बाणेन धर्मिष्ठं हंसम् अमारयत्' अस्मिन् वाक्ये 'हंसम्' इति पदस्य विशेषणपदं किम् ?

- क) पथिकः ख) बाणेन  
ग) धर्मिष्ठम् घ) अमारयत्

---



---

इ. 'सहिष्णुः' इति पदस्य किं विलोमपदम् अनुच्छेदे प्रयुक्तम् ?

- क) परिश्रान्तः ख) अवलोक्य  
ग) असहिष्णुः घ) उद्धाटितम्

---



---

ई. 'द्रुमे' इति पदस्य किं पर्यायपदम् अनुच्छेदे प्रयुक्तम् ?

- क) वृक्षे ख) पक्षौ  
ग) ग्रीष्मे घ) आतपेन

---



---

ख खण्डः

(रचनात्मककार्यम्- 15 अङ्काः)

2. महर्षि सान्दीपनि राष्ट्रीय वेदविद्या प्रतिष्ठानम्" इति विषयमवलम्ब्य निबन्धं लिखत।

05

---



---



---



---



संस्कृत/Sanskrit VSSB/24/10-1	वेद भूषण पञ्चम वर्ष / Veda Bhushan Fifth Year कक्षा - 10वीं/पूर्व मध्यमा - II/Class 10 <sup>th</sup> /Purv Madhyama-II	Model Paper - A
----------------------------------	---	-----------------

4. अधोलिखितानि वाक्यानि संस्कृतभाषया अनूद्य लिखत। 1 x 5 = 05

अ. तुम सब क्या चाहते हो ? What do you all want ?

-----  
-----

आ. सज्जन परोपकार के लिए जीते हैं। Gentlemen live for appreciation.

-----  
-----

इ. माता-पिता का सदैव सम्मान करो। always respect parents.

-----  
-----

ई. मैं कल विद्यालय नहीं जाऊँगा। Tomorrow I will not go school.

-----  
-----

उ. तुम कब घर जाओगे ? When are you going home ?

-----  
-----

ग खण्डः

(अनुप्रयुक्तव्याकरणम्- 25 अङ्काः)

5. अधोलिखितपदानां विग्रहवाक्यपूर्वकं समासं निर्दिशत - 1 x 5 = 05

विग्रहः

समासनाम

अ. प्रत्येकम् .....

आ. अविवेकः .....

इ. अनधिकारः .....

संस्कृत/Sanskrit VSSB/24/10-1	वेद भूषण पञ्चम वर्ष / Veda Bhushan Fifth Year कक्षा - 10वीं/पूर्व मध्यमा - II/Class 10 <sup>th</sup> /Purv Madhyama-II	Model Paper - A
----------------------------------	---	-----------------

- ई. अनुरथम् .....  
उ. अधिहरि .....

6. अधोलिखितपदानां लिङ्ग-विभक्ति-वचनानि लिखत - 1 × 5 = 05

- |                   | लिङ्गम् | विभक्तिः | वचनम् |
|-------------------|---------|----------|-------|
| अ. बालकान् .....  | .....   | .....    | ..... |
| आ. मातृन् .....   | .....   | .....    | ..... |
| इ. यूयम् .....    | .....   | .....    | ..... |
| ई. मनसः .....     | .....   | .....    | ..... |
| उ. देवानाम् ..... | .....   | .....    | ..... |

7. अधोलिखितपदानां प्रकृतिप्रत्ययौ विभजत- 1 × 5 = 05

- |                     | प्रकृतिः | प्रत्ययः |
|---------------------|----------|----------|
| अ. दत्वा .....      | .....    | .....    |
| आ. पठितव्यम् .....  | .....    | .....    |
| इ. हर्तुम् .....    | .....    | .....    |
| ई. खादितवान् .....  | .....    | .....    |
| उ. खादितव्यम् ..... | .....    | .....    |

8. अधोलिखितशब्दानां सन्धिविच्छेदं कुरुत - 1 × 5 = 05

- सन्धिविच्छेदः
- अ. बीजोत्पत्तिः ..... + .....
- आ. ग्रन्थेऽस्मिन् ..... + .....
- इ. इत्यादिः ..... + .....
- ई. तदैव ..... + .....
- उ. चास्ति ..... + .....

संस्कृत/Sanskrit VSSB/24/10-1	वेद भूषण पञ्चम वर्ष / Veda Bhushan Fifth Year कक्षा - 10वीं/पूर्व मध्यमा - II/Class 10 <sup>th</sup> /Purv Madhyama-II	Model Paper - A
----------------------------------	---	-----------------

9. रेखाङ्कितपदान्याधृत्य प्रश्ननिर्माणं कुरुत-

1 x 5 = 05

अ. शहाबुद्दीनेन गङ्गा शोणितशोणा विहिता ।

-----  
-----

आ. महामदो दुष्टः सप्ताशीत्युत्तरसहस्रतमे विक्रमाब्दे प्राणान् अत्यजत्।

-----  
-----

इ. बालकः वने सिंहात् बिभेति।

-----  
-----

ई. सः जटाभिः तापसः दृश्यते।

-----  
-----

उ. अमरकोशस्य चत्वारि नामानि।

-----  
-----

घ खण्डः

(पठितावबोधनम्- 40 अङ्काः)

10. अधो दत्तान् श्लोकान् पठित्वा प्रश्नानां समाधानानि लिखन्तु -

1 x 5 = 05

हिताहितं सुखं दुःखमायुस्तस्य हिताहितम्।

मानं च तच्च यत्रोक्तमायुर्वेदः स उच्यते ॥

आदित्यस्य नमस्कारान् ये कुर्वन्ति दिने दिने।



संस्कृत/Sanskrit VSSB/24/10-1	वेद भूषण पञ्चम वर्ष / Veda Bhushan Fifth Year कक्षा - 10वीं/पूर्व मध्यमा - II/Class 10 <sup>th</sup> /Purv Madhyama-II	Model Paper - A
----------------------------------	---	-----------------

आयुः प्रज्ञा बलं वीर्यं तेजस्तेषां च जायते ॥

उद्योगिनं पुरुषसिंहमुपैति लक्ष्मीर्देवेन देयमिति कापुरुषा वदन्ति।

दैवं निहत्य कुरु पौरुषमात्मशक्त्या यत्ने कृते यदि न सिद्ध्यति कोऽत्र दोषः ॥

रे रे चातक ! सावधानमनसा मित्र ! क्षणं श्रूयताम्

अम्भोदा बहवो हि सन्ति गगने सर्वेऽपि नैतादृशाः ।

केचिद् वृष्टिभिरार्द्रयन्ति धरणीं गर्जन्ति केचिद् वृथा

यं यं पश्यसि तस्य तस्य पुरतः मा ब्रूहि दीनं वचः ॥

अ. कः आयुर्वेदः उच्यते ?

---



---

आ. आदित्यस्य नमस्कारात् किं भवति ?

---



---

इ. लक्ष्मीः कम् उपैति ?

---



---

ई. गगने किम् अस्ति ?

---



---

उ. सुभाषितकारः चातकं संबोध्य किं वदति ? तस्य सन्देशः कः ?

---



---

संस्कृत/Sanskrit VSSB/24/10-1	वेद भूषण पञ्चम वर्ष / Veda Bhushan Fifth Year कक्षा - 10वीं/पूर्व मध्यमा - II/Class 10 <sup>th</sup> /Purv Madhyama-II	Model Paper - A
----------------------------------	---	-----------------

11. अधोलिखित प्रश्नानाम् उत्तरं 25-30 शब्दैः उत्तरत -  $2 \times 5 = 10$

अ. वृद्धानां वचनं कदा ग्राह्यं भवति ?

-----  
-----  
-----

आ. के मंत्रद्रष्टारः ?

-----  
-----  
-----

इ. कस्य कोशस्य महती अपेक्षा भवति ?

-----  
-----  
-----

ई. लकाराः कति ? के च ते ?

-----  
-----  
-----

उ. नचिकेतसः पितुः नाम किम् ?

-----  
-----  
-----

संस्कृत/Sanskrit VSSB/24/10-1	वेद भूषण पञ्चम वर्ष / Veda Bhushan Fifth Year कक्षा - 10वीं/पूर्व मध्यमा - II/Class 10 <sup>th</sup> /Purv Madhyama-II	Model Paper - A
----------------------------------	---	-----------------

12. अधोलिखितेषु प्रश्नेषु केषाञ्चित् पञ्चानाम् उत्तरं 50-60 शब्दैः उत्तरत-

3 × 4 = 12

अ. अभिवर्तेन मणिना ..... राष्ट्राय वर्धय इति मन्त्रं पूरयित्वा तात्पर्यं स्पष्टयत ।

-----

-----

-----

-----

-----

-----

-----

-----

-----

-----

आ. दुःखं कतिविधं ? तेषां नामानि लिखत ?

-----

-----

-----

-----

-----

-----

-----

-----

-----

इ. महाकवेः कालिदासस्य कति रूपकाणि सन्ति ? कानि च तानि ?

-----

-----

-----

-----

-----

-----

-----

-----

-----



